

Lausunto

19.10.2023

VN/868/2023

VN/868/2023-OKM-23

Eduskunnan sivistysvaliokunta

Lausunto; Hallituksen esitys laiksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain muuttamisesta

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain mukaisten nuoren kuntoutusrahan ja ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettavan kuntoutusrahan vähimmäismäärän tasoa. Jatkossa Kansaneläkelaitoksen kuntoutusrahaa olisi vain yksi vähimmäismäärä, sekä vain yksi laskukaava vähimmäismäärän ylittävälle kuntoutusrahoille. Kuntoutusrahan määrä lasketaan ammatillisen kuntoutuksen ajalta samalle tasolle kuin kuntoutujalle myönnettävä sairausvakuutuslain mukainen sairauspäiväraha, johon hänellä olisi ollut oikeus, jos hän kuntoutuksen alkaessa olisi tullut työkyvyttömäksi. Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1.1.2024.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että esitys nuoren kuntoutusrahan ja ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettavan kuntoutusrahan muutoksista tulevat nuorten ja perheiden kannalta vaikeaan ajankohtaan, jossa monien toimeentulo on useiden erilaisten leikkausten vuoksi haasteellista ja myös erilaisten palvelujen saatavuudessa on haasteita. Muutokset voi olettaa vaikuttavan eniten oppivelvollisuusiän ylittäneiden kuntoutujiin. Rahoitusperusteiden selkeyttäminen ja yhtenäistäminen kuitenkin ovat asian myönteinen puoli.

Kansaneläkelaitoksen järjestämä ammatillinen kuntoutus henkilölle, jonka todettu sairaus, vika tai vamma on aiheuttanut tai sen arvioidaan aiheuttavan lähivuosina vakuutetun työ- tai opiskeluvuon ja ansiomahdollisuuksien olennaisen heikentymisen, on tärkeä osakykyisten opiskelun ja työllistymisen näkökulmasta.

Työelämään vakiintuneen asiakkaan ammatillisesta kuntoutuksesta vastaa työeläkelaitos. Tämä ammatillinen kuntoutus on tärkeää mm. aikuisena vammautuneiden ja pitkäaikaissairaiden koulutautumisen ja työllistymisen kannalta. Kansaneläkelaitos järjestää työelämässä oleville kuitenkin ammatillisena kuntoutuksena työkykyä ylläpitävää ja parantavaa valmennusta (KIILA-kuntoutus), jonka tavoitteena on mahdollistaa kuntoutujan työssä jatkaminen.

Nuoren ammatilliseen kuntoutukseen ei ole vaatimusta diagnosoidusta sairaudesta tai vammasta, vaan myöntämisedellytykset ovat ammatillista kuntoutusta lievemmat. Tämä on ollut toimiva käytäntö ja tukenut palveluihin pääsyä matalalla kynnyksellä. Tavoite 16–19-vuotiaiden ammatilliseen kuntoutukseen ohjautumisen nopeutumisesta on toiminut. Tavoitteena oli myös tarjota kevyempää, valmennuksellista kuntoutuspalvelua, jonka avulla nuori voi pohtia omaa tulevaisuuttaan ja

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 29
00023 Valtioneuvosto

Meritullinkatu 10
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

09 135 9335
+358 9 135 9335

kirjaamo.okm@gov.fi

opiskelu- ja työpolkuaan. Nuoren ammatillisen kuntoutuksen edellytyksenä on kuitenkin toimintakyvyn olennainen heikentyminen ja kuntoutuksen tarve. Lisäksi kuntoutuksen tulee olla tarkoituksenmukaista toimintakyvyn, elämänhallinnan sekä opiskelu- tai työllistymisvalmiuksien tukemiseksi ja edistämiseksi. Myös ammatillisena kuntoutuksena järjestetyt koulutuskokeilut ovat tukeneet hyvin nuorten ammatillista kuntoutumista oikeiden alavalintojen osalta niin, että nuori on voinut keilla opiskelua haluamillaan aloilla ennen koulutukseen hakeutumista. Erityisen tärkeää se on ollut vaikeavammaisille henkilöille, joiden koulutus- ja työllistymismahdollisuudet voivat olla hyvin rajattuja alentuneen toiminta- ja työkyvyn vuoksi. Oppivelvollisuuden laajentumisen ja koulutuksen maksuttomuuden myötä kaikki perusopetuksen päättäneet ovat oppivelvollisia 18-vuoden ikään saakka, joka osaltaan on tukenut myös vammaisten ja muiden paljon tukea tarvitsevien opiskelijoiden koulutukseen osallistumista.

Myös ammatillisessa koulutuksessa opiskelee erityistä tukea tarvitsevia nuoria, jotka ovat saaneet nuorten kuntoutustukea. Kuntoutustuki on ollut monelle opiskelun mahdollistava tuki, joka on motivoinut ja edistänyt opintojen suorittamista. Moni nuori joutuu muuttamaan toiselle paikkakunnalle jo nuorena opiskelun vuoksi ja erilaisista tuen tarpeista johtuvat tarpeet aiheuttavat myös lisäkustannuksia.

Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että nuorten ammatillisen kuntoutuksen tehtävä tukea nuorten kouluttautumista ja sen jälkeistä työllistymistä on ollut tärkeä erityisesti tilanteessa, jossa nuorten mielenterveyden ja neuropsykiatriset haasteet ovat merkittävästi lisääntyneet. Monet ammatillisissa erityisoppilaitoksissa opiskelleet vaativan erityisen tuen tarpeita omaavat opiskelijat pystyvät opiskelemaan nuorten kuntoutustuen avulla, sillä koulutukseen osallistuminen aiheuttaa monenlaisia kuluja opiskelijalle, vaikka hän kuuluisikin maksuttoman oppivelvollisuuden piiriin. Ei-oppivelvollisille kuntoutusraha on sitäkin merkityksellisempi koulutuksesta aiheutuvien kustannusten vuoksi. Vammaiset opiskelijat eivät välttämättä voi jatkaa kotona asumista peruskoulun jälkeen hakeutuessaan itselle parhaiten soveltuvaan erityisoppilaitokseen, jonka myötä kustannuksia kertyy helposti tavallista enemmän.

Osatyökykyisten tulisi pystyä aiempaa paremmin työllistymään, sillä työvoimantarve on jo nyt merkittävä. Koulutus ja osaaminen ovat edellytys työmarkkinoille pääsemiseksi. Työllistyminen turvaa myös osatyökykyisen henkilön hyvinvoinnin ja yhdenvertaisuuden monella tavalla ja ehkäisee syrjäytymistä, myös taloudellisesti.

Ammatillisen kuntoutumisen varmistamiseksi ja työllistymisen edistämiseksi vakuutetulle on hyvinvointialueella laadittu henkilökohtainen opiskelu- ja kuntoutumissuunnitelma. Nuoren kuntoutusrahan myöntämisen perusteina ovat useimmiten mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöitä, hermoston sairauksiin tai synnynnäisiin epämuodostumiin ja kromosomipoikkeavuuksiin. Myös tätä taustaa vasten on opiskelu- ja kuntoutumissuunnitelma tärkeä kuntoutujan palvelujen toimeenpanon ja seurannan kannalta osana ammatillista kuntoutumista.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että ensisijaista suhteessa työttömyyseläkkeeseen tulee olla aina kuntoutumisen mahdollisuus ja mahdollisuus opiskella sekä työllistyä joko avoimille työmarkkinoille tai rajatumpiin ja räätälöityihin työtehtäviin. Kuntoutusrahan merkitys on ollut tärkeä tätä tavoitetta tukeva motivoiva ja mahdollistava tukitoimi. Opetus- ja kulttuuriministeriö edellyttää, että esitettyjen ehdotusten toteutuessa tulee myös selkeästi löytää muita vaihtoehtoisia palveluita paljon erilaista tukea ja palveluita tarvitsevien nuorten ja nuorten aikuisten tukemiseksi.

Jakelu	Eduskunnan sivistysvaliokunta
Tiedoksi	OKM Opetus- ja kulttuuriministeriö, Anita Lehikoinen OKM Opetus- ja kulttuuriministeriö, Alexander Junell